

Vakan alta valoon -hanke

Savonlinnan kylät ry

22.12.2020

Loppuraportti

Sisällysluettelo:

1. Toteuttajan nimi
2. Hankkeen nimi ja hanketunnus
3. Yhteenveto hankkeesta
4. Raportti
  - 4.1. Hankkeen tavoitteet
    - 4.1.1. Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on
    - 4.1.2. Hankkeen tavoitteet
  - 4.2. Toteutus
    - 4.2.1. Toimenpiteet
    - 4.2.2. Aikataulu
    - 4.2.3. Resurssit
    - 4.2.4. Toteutuksen organisaatio
    - 4.2.5. Kustannukset ja rahoitus
    - 4.2.6. Raportointi ja seuranta
    - 4.2.7. Toteutusoletukset ja riskit
  - 4.3. Yhteistyökumppanit
  - 4.4. Tulokset ja vaikutukset
  - 4.5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi
  - 4.6. Allekirjoittajat ja päiväys

1. Toteuttajan nimi

Hankkeen toteutti Savonlinnan kylät ry:n toimeksiantona hanketyöntekijä Meeri Larinen.

2. Hankkeen nimi ja hanketunnus

Hankkeen nimi on Vakan alta valoon ja hanketunnus (hankenumero) on 123422.

3. Yhteenveto hankkeesta

Vakan alta valoon -kehittämishanke on Savonlinnan pitäjäkylät ja maaseutukylät kattava hanke. Vakan alta valoon on kehittämishanke, jonka tehtävänä on Savonlinnan alueen tarinoita ja tarinoista koostuvaa kulttuuriperintöä tutkineiden eri kirjallisuuslähteiden, hankkeiden ja projektien tulosten kartoittaminen ja yhdistäminen, ja niistä eri tarinoiden yhtäläisyyksien etsiminen ja mahdollisten yhtenäisten teemojen löytäminen.

Hankkeen tavoitteena on yhdistää jo löydettyjä tarinoita ja tietoa ja tutkia niiden jatkojalostusmahdollisuuksia, esimerkiksi matkailutuotteiksi.

4. Raportti

4.1. Hankkeen tavoitteet

4.1.1. Ylemmän tason tavoitteet, joiden osa hanke on

Vakan alta valoon -hanke liittyy Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan kahteen ohjelman kolmesta strategisesta pääalueesta. "Monipuolistetaan maaseudun elinkeinoja ja parannetaan työllisyyttä kehittämällä yritysten kilpailukykyä, uutta yrittäjyyttä ja yritysten verkostoitumista" sekä erityisesti kohtaan "Lisätään maaseudun elinvoimaa ja elämänlaatua vahvistamalla paikallista omaehtoista toimintaa".

Hanke liittyy Piällysmies ry:n vuosien 2014-2020 Nokka nousuun-strategian tavoitteisiin kylien nostamisesta paremmin alueiden voimavaraksi sekä palvelutoiminnan, maaseutuasumisen, ihmisten hyvinvoinnin ja elinkeinojen tukemisesta.

Savonlinnan kaupungin strategiaan hanke liittyy erityisesti kohtiin yksi ja kaksi: Elinvoimainen kaupunki ja hyvinvoiva kaupunkilainen.

Vakan alta valoon toteuttaa myös Saimaa-ilmiö 2026 -ajatusta, joka yhdessä Itä-Suomen muiden maakuntien kanssa esittää Savonlinnaa Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026. Saimaa-ilmiön kantava teema on paikallisen kulttuuriperimän esiin nostaminen.

4.1.2. Hankkeen tavoitteet

Vakan alta valoon -esiselvityshankkeen tavoitteena oli löytää tarinoista ja eri aineistoista toistuvia teemoja, joista lähteä etsimään lisätietoa kulttuurimatkailu ja tuotteistaminen silmällä pitäen.

Tukihakemuksessa hankkeen tavoitteiksi oli kirjattu aktivointitilaisuuksiin osallistuvan 200 henkilöä. Koronavirustilanteen vuoksi kaikki kasvatusten tapahtuva toiminta oli laitettu minimiin, ja hanketyöntekijä tapasi vain satunnaisesti eri kyläyhdistysten jäseniä kasvatusten eikä mitään erilaisia tilaisuuksia pystytty järjestämään.

5.

5.1. Toteutus

5.1.1. Toimenpiteet

Hankkeen suurin toimenpide oli eri aineistolähteiden kartoittaminen ja niiden läpikäyminen.

Esimerkiksi Vesj'kansa -hankkeen keräämiä haastatteluäänitteitä oli monia kymmeniä tunteja, jotka kuuntelemalla ja muistiinpanot tekemällä etsittiin toistuvia teemoja.

Samoin Kerimäki-seuran vanhoja äänitteitä 60-luvulta aina 90-luvulle oli useita tunteja. Nämä äänitteet olivat C-kaseteilla ja magnetofoninauhoilla, joten ne täytyi ensin digitoida.

Digitoidut äänitteet toimitettiin myös Kerimäki-seuralle, jotta heillä on tulevaisuudessa matala kynnys käyttää, kuunnella ja esitellä seuransa historiaa koskevia äänitteitä.

Vesj'kansan äänitteet olivat kerätty pääasiassa vuonna 2020, joten ne olivat valmiiksi digimuodossa ja hyvälaatuisia. Kerimäki-seuran äänitteet oli vanhoja radiohaastatteluita, ja erityisesti 60- ja 70-luvulla tehtyjen haastattelujen äänenlatu oli todella puuroutunutta. Jotta näistä sai selvää täytyi todella kuuntelemalla kuunnella kirjain kirjaimelta ja kirjoittaa sisältö kirjain kerrallaan ylös ja päätellä loput. 90-luvun äänitteet olivat jo huomattavasti parempi laatuisia ja niistä sai helposti selvää.

Kerimäki-seuran haastatteluista useammassa oli eri vuosina haastateltu kerimäkeläistä Rauni Turtiaista. Jo edesmennyt Rauni oli kotiseututyön aktiivi, jonka arvokas elämäntyö koostuu mm. pellavatuokimuksesta ja -käsittelystä, erilaisista kirjomistekniikoista ja -töistä sekä pitsitöistä. Turtiainen voitti useita taideteollisuus- ja käsityökilpailuja, suurimpana palkintona Muotoilun valtionpalkinto 1976.

Kerimäki-seuralta saatiin myös vanhoja leikekirjoja, sekä yhdistyksen oma että Raunin henkilökohtainen leikekirja hänen käsitöitään ja kotiseututyötä käsitelleistä lehtijutuista. Hankkeen puitteissa kaikki leikekirjat skannattiin myöhempää käyttöä varten ja skannaukset toimitettiin myös Kerimäki-seuralle, jotta myös heillä on niistä varmuuskopiot.

Kuva 1: Rauni Turtiainen valittiin myös Kerimäki-emännäksi vuonna 1979.

Suuri määrä tarina-aineistoa löytyi myös Suomen Kirjallisuuden Seuran kertomusarkistoista. SKS:illä hanketyöntekijä vietti kaksi kuuden tunnin työpäivää, mutta SKS:n arkistoissa olisi ollut enemmänkin läpikäytävää Savonlinnan seudulle sijoituvaa materiaalia. Aikataulun ja

budjetin kuitenkin ollessa tiukka, pysyttiin esiselvityshankkeessa tässä kaksi yöpymistä vaatineessa SKS-käynnissä.

SKS:ltä hanketyöntekijä valokuvasi yli 600 tarinakorttia, jotka kävi sitten ajan kanssa läpi kotiloissa. Näitä tarinoita ei kuitenkaan saa sellaisenaan julkaista ilman julkaisulupaa, mutta niistä on tullut paljon inspiaraatiota ja juurikin niiden kautta on esiin noussut niitä teemoja, joita muualtakin löytyi.

Erilaisten teemojen löydyttyä niitä esiteltiin hankkeen ohjausryhmälle, joka ohjasi minkäläisten teemojen kanssa lähteä jatkamaan ja etsimään lisää tietoa. Hankkeessa kärkiteemoiksi nostettiin:

- Kuikka Koponen
- Haltijat
- Pohut
- Romu-Heikki
- Rauni Turtiaisen taideteollisuusperintö

Esittelen yllä mainitut teemat tämän raportin kohdassa 5.3.

5.1.2. Aikataulu

Hanketyöntekijä aloitti työt 29.5.2020. Ely-keskus antoi tukipäätöksensä 9.6.2020.

Hankkeen aikataulua vaikeutti kesälle sattuneet eri organisaatioiden kesälomat, kuten Maakuntamuseo Riihisaaren ja Metsämuseo Luston. Kuitenkaan kummankaan museon aineistoja ei päästy tutkimaan, sillä niiden sisällöt ovat vain yksityiseen käyttöön, joten niitäkään ei voisi julkaista hankkeen tuloksena.

Kesä- ja heinäkuu menivät mm. eri lähteiden ja niiden hallussa olevien aineistojen kartoittamisessa, Vesj'kansa -hankkeen haastatteluita kuunnellessa ja erilaisiin referenssihankkeisiin ja -projekteihin ja niiden tuloksiin tutustuessa. Heinäkuussa hanketyöntekijä kävi myös haastatteluvieraana Punkaharjun ArtUp -tapahtumassa.

Elokuussa vuorossa oli kunnollinen tutustuminen kirjastojen kotiseutuarkistojen materiaaleihin sekä vierailu Suomen Kirjallisuuden Seuran arkistossa. SKS:n kertomusten purkaminen oli myös iso osa elokuun loppupuolen työrupeamaa.

Syyskuussa ohjausryhmä ohjasi teemat, joihin perehtyä enemmän, joten syyskuussa hanketyöntekijä etsi lisää tietoa kyseisiin teemoihin liittyen.

Loka-marraskuussa alkoi valmistautuminen jatkohankkeeseen myös siten, että hanketyöntekijä digitoi Google Drive -palveluun kaikki käyttämänsä lähteet, jotta jatkossa ne on helposti saavutettavissa jos jotain tarvitsee vaikkapa tarkistaa. Myös jatkohankkeen tukihakemusta ryhdyttiin muotoilemaan. Jokaisesta teemasta kirjoitettiin myös parisivuiset referaatit kaikkien käytettyjen lähteiden pohjalta.

Joulukuussa palaverattiin ja jaettiin ideoita jatkohankkeen suhteen Pro Agrian ja Maa- ja kotitalousnaisten sekä Piällysmies-Leaderin kanssa.

5.1.3. Resurssit

Hankkeessa työskenteli yksi hanketyöntekijä 80 % työajalla 29.5.-31.12.2020.

5.1.4. Toteutuksen organisaatio

Hankkeen toteutuksen organisaatio on Savonlinnan kylät ry.

Savonlinnan kylät ry on 15.10.2014 yhdistysrekisteriin merkitty Savonlinnan kyläyhdistysten ja kyläyhdistysten tehtäviä hoitavien muiden yhdistysten kattojärjestö. Savonlinnan kylät ry:n toiminta-alueella oli 1.7.2018 yhteensä 31 kylä- ja asukas-yhdistystä.

Savonlinnan kylät ry:n osaaminen ja hankesubstanssi perustuu ennen kaikkea toiminnassa mukana olevien kyläyhdistysten osaamisen ja kontaktien koordinointiin.

Kumppanuussopimus on laadittu 2018 Savonlinnan Seudun Kolomonen ry:n kanssa, joten Kolomonen hoitaa Savonlinnan kylät ry:n **hankehallinnon**.

5.1.5. Kustannukset ja rahoitus

Kustannustoteuma pyydetty Kolomosen Sirpa Kolistajalta.

5.1.6. Raportointi ja seuranta

Ohjausryhmä kokoontui hankkeen aikana neljä kertaa, ensimmäisen kokouksen sattuessa samalle päivälle kuin tukipäätöksen saapuminen, kesäkuun 9. päivä.

Seuraavat ohjausryhmän kokoukset olivat 5.9., 28.10. ja 1.12.2020.

Hankkeen etenemistä raportoitiin myös Savonlinnan kylät ry:n hallitukselle 20.8., 14.9., 20.10. ja 24.11.2020.

5.1.7. Toteutusoletuksien ja riskien

Hankkeen riskit olivat lähtökohtaisesti pienet, mutta koronaviruksen vuoksi esimerkiksi kyläyhdistysten tapahtumia ja koulutuksia jouduttiin perumaan, joten hanketyöntekijä ei päässyt tapaamaan ihmisiä niin paljon kuin oli oletettu.

Ennalta oletettu riski oli myös se, ettei tarinoista löytyisi yhtenäisiä teemoja. Tämä riski ei kuitenkaan toteutunut, sillä yhtenäisiä teemoja löytyi enemmänkin kuin esille nostetut viisi teemaa.

5.2. Yhteistyökumppanit

Hankkeessa yhteistyötahojen merkitys nousi erityisesti tarina-aineistoja etsiessä.

Yhteistyökumppaneita olivat mm. Suomen Kirjallisuuden Seura, Savonlinnan Seudun Kolomonen ry, Local Flavors -hanke, Kerimäki-seura ja muut kyläyhdistykset, Maakuntamuseo Riihisaari, Metsämuseo Lusto, Piällysmies-leader ja Kotiseutuliitto.

5.3. Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen tuloksena löytyi viisi eri teemaa, joihin päätettiin panostaa ja joista etsiä lisää tietoa.

Teemat olivat:

- **Kuikka Koponen**

“Hän oli aikansa suurin taikuri, joka saavutti itselleen Savossa ja muuallakin Suomessa kuolemattoman maineen.”

“...mutta nuorempi polvi Savonlinnankaan seudulla ei tiedä Kuikka Koposesta enää yhtään mitään.”

- Aini Rösssi, 1986 -

- **Haltijat**

Haltijat ovat Suomen muinaisuskossa suurelta osin niin sanottuja paikallisia jumalia, jotka hallitsevat aina omaa tiettyä metsä- tai vesialuetta. Samoin pienemmillä kokonaisuuksilla on omat haltijansa: navetalla, saunalla, riihellä, jopa yksittäisellä puulla.

Myös tavallisilla ihmisillä uskottiin olevan haltijasielu, niiden kahden muun sielun (ruumissielu ja vapaasielu) lisäksi.

- **Pohut**

eli itäisen Suomen tietäjät.

Sanat “poppa” ja “pohu” tulevat venäjän kielen sanasta “pap”, pappi.

- **Romu-Heikki**

Nimismies, sotakamreeri Heikki Häyrynen ja hänen elämäntyösaarensa Hytermä.

- **Rauni Turtiaisen taideteollisuusperintö**

Rauni oli kotiseututyön aktiivi, jonka arvokas elämäntyö koostuu mm. pellavatutkimuksesta ja -käsittelystä, erilaisista kirjomistekniikoista ja -töistä sekä pitsitöistä. Turtiainen voitti useita taideteollisuus- ja käsityökilpailuja, suurimpana palkintona Muotoilun valtionpalkinto 1976.

5.4. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Vakan alta valoon -esiselvityshankkeen jatkotoimenpiteiksi on päätetty hakea kahta eri hanketta; yleishyödyllistä ja yritysryhmähanketta.

5.5. Allekirjoittajat ja päiväys